

**บทบาทของ ดร.รูดอล์ฟ อาสมีส ทูตเยอรมันประจำกรุงเทพมหานครกับ
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนี พ.ศ. 2468-2475**

**The Role of Dr. Rudolf Asmis in Reestablishing the Siamese-German
Relationship between 1925 and 1932**

คัททียากร ศศิธรรามาศ
Catthiyakorn Sasitharamas

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาถึงบทบาทของดร.รูดอล์ฟ อาสมีส ทูตเยอรมันประจำกรุงเทพมหานครระหว่างพ.ศ. 2468-2475 (ค.ศ. 1925-1932) ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนี โดยใช้หลักฐานชั้นต้นจากหอจดหมายเหตุทางการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีเป็นหลัก

ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2457-2461) สยามและเยอรมนีมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในหลายๆ ด้าน แต่หลังจากที่สยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 กับฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศก็ได้สิ้นสุดลงในทุกๆ ด้าน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สยามและเยอรมนีเริ่มกลับมาดำเนินความสัมพันธ์กันอีกครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2467 และดร.อาสมีสนับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้กลับมาแน่นแฟ้นดังเดิม

Abstract

This article aims to study the role of Dr. Rudolf Asmis, a German ambassador presiding in Bangkok from 1925 to 1932, in reestablishing the relationship between Siam and Germany. The documents from the German's "Politisches Archiv des Auswärtigen Amts" are mostly used as the primary source of this article.

Before the First World War (1914-1918), Siam and Germany were allies in many aspects. But soon after Siam joined the Entente in 1917, the Siamese-German relationship was completely broken.

Dr. Asmis played a great role in reestablishing the relationship between Siam and Germany after the First World War.

บทนำ: สยามและเยอรมนีในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีเป็นไปด้วยดีในทุกๆ ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อเมืองการค้าทั้งสามเมืองของสมาพันธรัฐเยอรมนี¹ อันได้แก่เมืองฮัมบูร์ก ลือเบกและเบรเมนได้ส่งผู้แทนของตนเข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญาทางการค้ากับสยามใน พ.ศ. 2401 และเนื่องจากการเจรจาระหว่างนายนายเฮอโดร์ ทิส ผู้แทนของเมืองฮัมบูร์ก ลือเบกและเบรเมนกับผู้เจรจาสยามเป็นไปด้วยดี สนธิสัญญาทางการค้าระหว่างสยามและเมืองการค้าทั้งสามจึงได้รับการลงนามในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2401 หลังจากนั้น ในช่วงต้น พ.ศ. 2402 นายเฮอโดร์ ทิส (Theodor Thies) ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกงสุลของเมืองทั้งสามในสยาม

หลังจากที่เมืองฮัมบูร์ก ลือเบกและเบรเมนได้เข้ามาทำสนธิสัญญาทางการค้ากับสยามแล้ว ใน ค.ศ. 1861 ปรัสเซีย ซึ่งถือว่าเป็นรัฐที่มีความสำคัญมากในสมาพันธรัฐเยอรมนี ได้ส่งเคาท์ฟรีดริช ชู ออยเลนบวร์ก (Friedrich zu Eulenburg) ผู้ได้รับการยกย่องในปรัสเซียว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการศึกษาสูง เข้ามาดำเนินการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาทางการค้ากับจีน ญี่ปุ่นและสยาม เนื่องจากปรัสเซียให้ความสำคัญกับภารกิจในครั้งนี้อย่างมาก ดังนั้น เคาท์ฟรีดริช ชู ออยเลนบวร์ก จึงมีผู้ติดตามและร่วมเดินทางในครั้งนี้อย่างมากถึง 844 คน หลังจากที่เคาท์ฟรีดริช ชู ออยเลนบวร์กประสบความสำเร็จในการเจรจาและทำสนธิสัญญาทางการค้ากับจีนและญี่ปุ่นแล้ว คณะของเขาก็ได้เดินทางต่อมายังกรุงเทพมหานคร และประสบความสำเร็จในการเจรจาอีกครั้ง จนทำให้สยามตกลงลงนามในสนธิสัญญาทางการค้ากับกับปรัสเซียในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2405 เนื่องจากสนธิสัญญาทางการค้าฉบับนี้กำหนดไว้ว่า คู่สัญญาทั้งสองสามารถส่งผู้แทนทางการทูตของตนไปประจำยังประเทศคู่สัญญาอีกประเทศหนึ่งได้ ปรัสเซียจึงได้แต่งตั้งนายพอล เลสเลอร์ให้เป็นกงสุลใน พ.ศ. 2407 ส่วนสยามได้ส่งทูตของตนไปประจำที่กรุงเบอร์ลิน เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2427 และในคราวเดียวกันนี้ สยามยังได้ถือโอกาสจัดตั้งสถานกงสุลขึ้นที่เมืองเบรเมนอีกด้วย หลังจากได้จัดตั้งสถานกงสุลของตนขึ้นที่เมืองฮัมบูร์กแห่งหนึ่งแล้วใน พ.ศ. 2425

ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับเยอรมนีเริ่มดีขึ้นเป็นอย่างมากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยที่ในรัชสมัยของพระองค์นั้น พระองค์เสด็จประพาสยุโรปและเยอรมนีรวมถึงสองครั้งด้วยกัน ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2440 และครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2450 และนอกจากพระองค์เสด็จประพาสเยอรมนีแล้ว ราชวงศ์ชั้นสูงของเยอรมนียังเสด็จเยือนสยามในหลายๆ โอกาสอีกด้วย

การเสด็จเยือนประเทศเยอรมนีทั้งสองครั้งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งผลให้มีวิศวกรชาวเยอรมันเข้ามารับราชการอยู่ในสยามเป็นจำนวนมาก โดยที่ส่วนใหญ่แล้วชาวเยอรมันจะเข้ามาดูแลงานทางด้านไปรษณีย์โทรเลขและการรถไฟเป็นส่วนใหญ่ ในด้านการไปรษณีย์โทรเลขนั้น กระทรวงไปรษณีย์โทรเลขแห่งจักรวรรดิเยอรมนี (Reichspostministerium) ได้ส่งนายออตโต ฟังโค (Otto Panckow) ชาวฮัมบูร์กเข้ามาช่วยสยามวางรากฐานของการไปรษณีย์โทรเลข เขาเดินทางมาถึงกรุงเทพมหานครใน พ.ศ. 2427 และเนื่องจากการทำงานของนายฟังโคเป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทรงนำวิศวกรชาวเยอรมันเข้ามาบริหารงานในด้านไปรษณีย์โทรเลขติดต่อกันอีกเป็นเวลานาน

¹สมาพันธรัฐเยอรมนี หรือ Deutscher Bund ในภาษาเยอรมัน เป็นการรวมตัวกันของรัฐต่างๆ ที่ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาแม่ รัฐต่างๆ ที่รวมตัวกันอยู่ในสมาพันธรัฐเยอรมนีนั้น โดยมากแล้วจะเป็นรัฐที่เคยเป็นสมาชิกของอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์หรือสมาพันธรัฐลุ่มน้ำไรน์ที่ได้รับการก่อตั้งขึ้นโดยจักรพรรดิโนโปเลียนในระหว่างพ.ศ.2349 ถึง 2356 สมาพันธรัฐเยอรมนีได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2358 ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาแห่งเวียนนา ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดขึ้นหลังจากการพ่ายแพ้ของจักรพรรดิโนโปเลียนต่อกองทัพสัมพันธมิตรในช่วงปีพ.ศ. 2357 สมาพันธรัฐเยอรมนีดำรงอยู่จนถึง พ.ศ.2409 หลังจากนั้นก็ถูกยุบ และมีการจัดตั้งสมาพันธรัฐเยอรมนีทางตอนเหนือภายใต้การนำของปรัสเซียขึ้นมาแทน เมื่อปรัสเซียรวมชาติเยอรมันเป็นผลสำเร็จใน พ.ศ.2413 สมาพันธรัฐเยอรมนีทางตอนเหนือก็ถูกยุบไป

ส่วนในด้านการก่อสร้างทางรถไฟ นายคาร์ล เบธเกอ (Karl Bethge) วิศวกรชาวเยอรมัน ได้เดินทางถึงกรุงเทพมหานครใน พ.ศ. 2431 และทำงานอยู่ในสยามจนกระทั่งเสียชีวิตในอีก 12 ปีต่อมา หลังจากนายคาร์ล เบธเกอเสียชีวิตแล้วก็มีวิศวกรชาวเยอรมันเข้ามาทำงานก่อสร้างทางรถไฟในสยามอีกหลายคนเช่น นายแฮร์มานน์ แกทซ์ (Hermann Gehrts) และนายลูอิส ไวลเลอร์ (Luis Weiler) จนทำให้งานก่อสร้างทางรถไฟในประเทศไทยก้าวหน้าไปมาก จนกล่าวได้ว่าใน พ.ศ. 2458 ประเทศไทยมีรางรถไฟรวมทั้งสิ้นเป็นความยาวทั้งสิ้นถึง 1,668 กิโลเมตร (Stoffers, 1995, p. 105)

นอกจากวิศวกรแล้ว ชาวเยอรมันจากแขนงสาขาวิชาอื่น ก็เข้ามาทำคุณประโยชน์ให้กับสยามด้วยเช่นกัน หนึ่งในจำนวนนั้นคือนายแพทย์ฟรีดิช เชฟเฟอร์ (Dr. Friedrich Schäfer) ซึ่งเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการก่อตั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ขึ้นใน พ.ศ. 2455 นอกจากนายแพทย์เชฟเฟอร์แล้วยังมีนายคาร์ล ดอร์ริง (Karl Döring) สถาปนิกชาวเยอรมันซึ่งเป็นผู้ออกแบบสถานีรถไฟหลายแห่งในสยาม เช่นที่สถานีบางกอกน้อย พิษณุโลก พิจิตร ลำปาง อุตรดิตถ์และสวรรคโลก จากผลงานการออกแบบสถานีรถไฟในครั้งนี้ ทำให้นายดอร์ริงได้รับตำแหน่งสถาปนิกประจำกระทรวงมหาดไทยใน พ.ศ. 2452 อีกด้วย

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามและเยอรมนีสิ้นสุดลงในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากสยามตัดสินใจเข้าร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตร และประกาศสงครามกับเยอรมนี และออสเตรีย-ฮังการีเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 ผลของการประกาศสงครามในครั้งนี้ทำให้ชายชาวเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการีทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในสยามถูกนำตัวมาควบคุมไว้ ส่วนผู้หญิงและเด็กถูกกักบริเวณให้อยู่แต่ในบ้าน นอกจากนั้นร้านค้าของชาวเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการีในสยามทุกร้านก็ถูกสั่งปิดบัญชีธนาคารของพวกเขากฎการระงับการส่งจ่ายเงิน และนอกจากนั้นเรือสินค้าก็ถูกยึดอีกด้วย (Stoffers, 1995, p. 158) ถึงแม้ว่าผลของการประกาศสงครามในครั้งนี้จะไม่ได้ทำให้ทูตเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการีถูกควบคุมตัวอย่างเช่นผู้ชายคนอื่นๆ แต่พวกเขาก็ต้องเดินทางออกจากสยามในทันที ส่วนนักศึกษาชาวสยามที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศเยอรมนีก็ต้องประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับชาวเยอรมันและชาวออสเตรีย-ฮังการีในสยาม เหล่านักศึกษาชาวสยามรวมจำนวน 9 คนถูกควบคุมตัวอยู่ที่ปราสาทแห่งหนึ่งในเมืองเซลเลอ (หจข. มร. 6ต/24) จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลง

หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง ทางฝ่ายเยอรมนีจึงดำเนินการขอสนธิสัญญาความสัมพันธ์กับสยามอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเยอรมนีต้องการให้พ่อค้าของตนเข้ามาทำการค้าในสยามได้เหมือนดังเช่นในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อการเจรจาเป็นผลสำเร็จ ทั้งสองฝ่ายจึงได้ลงนามในสนธิสัญญาทางการค้าฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1924) และก่อนที่สนธิสัญญาฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1925) สยามและเยอรมนีก็ได้หันมาดำเนินการความสัมพันธ์ทางการทูตกันอีกครั้งหนึ่ง ส่วนบริษัทใหญ่ๆ ของเยอรมนี ที่เคยเข้ามาค้าขายกับสยามตั้งแต่ช่วงก่อนสงคราม เช่น บริษัท Windsor & Co, Markwald & Co. และ B. Grimm & Co. ต่างก็พากันกลับมาเปิดสาขาในกรุงเทพมหานครเช่นเดิม พ่อค้าชาวเยอรมันประสบความสำเร็จอย่างงดงาม จนทำให้จำนวนสินค้านำเข้าจากเยอรมนีในปี 2467/68 คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 5,167,928 ตำลึง จากจำนวนสินค้านำเข้าทั้งสิ้น 153,006,580 ตำลึง (หอจดหมายเหตุทางการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศเยอรมนี² R 105426)

หลังจากที่พ่อค้าชาวเยอรมันเริ่มเข้ามาเปิดบริษัทในสยามมากขึ้น ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็ค่อยๆ ดีขึ้นตามลำดับ ถึงอย่างไรก็ตาม ในบางครั้งก็เกิดอุปสรรคขึ้นบ้าง ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงอยากชี้ให้เห็นถึงบทบาทของ ดร. รูดอล์ฟ อาสมิส (Dr. Rudolf Asmis) ทูตเยอรมันประจำกรุงเทพฯ ในการสานความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีให้ดีขึ้น

² หอจดหมายเหตุทางการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศเยอรมนี (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes) ในการอ้างอิงครั้งต่อไปจะขอย่อว่า หอจดหมายเหตุทางการเมือง

ดร. รูดอล์ฟ อาสมีสกับการสานความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยามและเยอรมนี

เนื่องจากเยอรมนีได้รับอนุญาตให้ส่งทูตเข้ามาประจำในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ช่วงก่อนหน้าที่สนธิสัญญาทางการค้าฉบับชั่วคราวจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1925) แล้ว ดังนั้นรัฐบาลเยอรมันจึงตัดสินใจส่งผู้ช่วยทูตโซเบล (Gesandtschaftsrat Zobel) เข้ามาดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับสยามในช่วงกลางปี 2467 ผู้ช่วยทูตโซเบลนั้น นับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถมาก และรู้จักสยามเป็นอย่างดี เนื่องจากในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เขาเคยทำงานในสถานทูตเยอรมันประจำกรุงเทพฯ มาเป็นเวลานาน

แต่งงานของผู้ช่วยทูตโซเบลในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับสยามในช่วงหลังสงครามโลกที่กำลังดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นกลับต้องสะดุดลง เมื่อเขาเสียชีวิตลงอย่างกะทันหันเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2468 ด้วยสาเหตุที่ว่า อากาศในกรุงเทพมหานคร “ร้อนเกินไป” (หอดูดาวเหตุทางการเมือง R86064, โทรเลข 29 มิถุนายน 2468) เมื่อผู้ช่วยทูตโซเบลเสียชีวิตลงอย่างกะทันหันเช่นนี้ กระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีจึงต้องมองหานักการทูตที่มีความสามารถที่จะมาทำหน้าที่แทนผู้ช่วยทูตโซเบลในได้ และภายในเวลาอันรวดเร็ว กระทรวงการต่างประเทศก็ตัดสินใจเลือก ดร. รูดอล์ฟ อาสมีส

ดร. รูดอล์ฟ อาสมีสเป็นนักการทูตที่มีประสบการณ์และความสามารถสูง โดยในช่วงก่อนที่ ดร.อาสมีสจะเข้ามารับตำแหน่งในสยามนั้น เขาเคยเป็นผู้ช่วยทูตที่กรุงมอสโกและกรุงปักกิ่งมาแล้ว ดร.อาสมีสเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2468 หรือประมาณหนึ่งเดือนหลังจากที่ผู้ช่วยทูตโซเบลได้เสียชีวิตลง หลังจากที่ ดร.อาสมีสเดินทางมาถึงกรุงเทพมหานครได้สามวัน เขาได้มีโอกาสเข้าพบพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เสนาบดีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ตามรายงานที่ ดร.อาสมีสเขียนส่งไปยังกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีนั้น เขากล่าวถึงการพบปะในครั้งนี้ว่าเป็นไปอย่างราบรื่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ ทรงให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และนอกจากนั้นยังทรงกล่าวว่า พระองค์จะทรงดีพระทัยมากหาก “ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างเยอรมนีและสยาม และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศจะกลับมามีดังเดิม” (หอดูดาวเหตุทางการเมือง R 86064, J. Nr. 1151) หลังจากที่ ดร.อาสมีสได้เข้าพบพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ แล้ว ในวันที่ 1 สิงหาคม เขาก็มีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เขารายงานกลับไปยังกระทรวงการต่างประเทศที่เยอรมนีว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ในตอนสุดท้ายของการเข้าเฝ้า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังตรัสว่า “ชาวเยอรมันสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าจะปฏิบัติตนกับคนสยามอย่างไร จึงจะเข้ากับพวกเขาได้” (หอดูดาวเหตุทางการเมือง R 86064, J. Nr. 1151) แต่ถึงแม้ว่าการเข้าเฝ้าในครั้งนี้จะผ่านพ้นไปด้วยดี ดร.อาสมีสก็อดที่จะเขียนทิ้งท้ายไว้ในรายงานไม่ได้ว่า “หวังว่ารัฐบาลสยามจะมีนโยบายที่เป็นมิตรกับเยอรมนีอย่างนี้ไปอีกนานๆ” (หอดูดาวเหตุทางการเมือง R 86064, J. Nr. 1151) ข้อสงสัยในข้อนี้ของ ดร.อาสมีสนั้น สืบเนื่องมาจากการที่ ดร.อาสมีสนั้นยังไม่ไว้วางใจสยามมากนัก เนื่องจากในช่วงที่สยามและเยอรมนียังดำเนินการเจรจาเพื่อที่จะลงนามสนธิสัญญาทางการค้าฉบับชั่วคราวอยู่นั้น สยามดูมีความมั่นใจในตนเองในการเจรจาในฐานะผู้ชนะสงครามเป็นอย่างมาก รวมถึงการเจรจายังใช้เวลานาน โดยที่การเจรจาเริ่มต้นขึ้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2464 (ค.ศ. 1921) และสิ้นสุดลงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1924) นอกจากนั้น การเจรจาในครั้งนี้ยังไม่ถูกขัดขวางจากประเทศผู้ชนะสงครามอื่นๆ เช่น อังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งอาจจะเกรงว่า พ่อค้าชาวเยอรมันจะเข้ามาทำการค้าขายแข่งขันกับพ่อค้าจากประเทศของตน เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ฝ่ายเยอรมันจะคิดว่าสยามถ่วงเวลาของการเจรจาเอาไว้เพื่อที่จะหาข้อตกลงที่ดีที่สุดให้แก่ประเทศของตน

แต่ในเวลาไม่นานหลังจากนั้น รัฐบาลสยามก็สามารถพิสูจน์ให้ ดร.อาสมีสเห็นว่า รัฐบาลสยามมีความจริงใจกับเยอรมนี บทพิสูจน์บทแรกที่ทำให้ ดร.อาสมีสไว้วางใจสยามนั้นเกิดขึ้นไม่นานหลังจากที่เขาเข้ามารับตำแหน่งในกรุงเทพมหานคร สืบเนื่องจากว่าในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1926) มีการถวายพระเพลิง

พระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1925) ในงานถวายพระเพลิงในครั้งนี้ ได้มีการแจกหนังสือที่มีเนื้อหาเสียดสีประเทศเยอรมนีในฐานะที่เป็นผู้แพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้แก่บรรดาผู้ที่มาร่วมงาน หลังจากที่ดร.อาสมีสได้เห็นหนังสือเล่มนี้แล้ว เขาได้เดินทางไปพบพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ เพื่อขอความกระจ่างในเรื่องนี้ทันทีในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1926) (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86065)

เนื่องจากรัฐบาลสยามต้องการที่จะทำให้รัฐบาลเยอรมันเห็นว่า รัฐบาลสยามมีความจริงใจที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้กลับมามีความดีใจ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ จึงทรงให้สัญญากับดร.อาสมีสว่า พระองค์จะทรงจัดการเรื่องนี้ให้เร็วที่สุด และในวันรุ่งขึ้น คือในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1926) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ ได้เสด็จไปพบดร.อาสมีส และตรัสว่า เรื่องการแจกหนังสือนั้น รัฐบาลสยามมิได้มีเจตนาใดๆ ที่จะทำให้รัฐบาลเยอรมันได้รับความเจ็บช้ำน้ำใจ แต่ต้นเหตุเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ระดับล่างเข้าใจผิด จึงได้ทำการแจกหนังสือเล่มที่ก่อให้เกิดปัญหาไป นอกจากนั้นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ ยังทรงกล่าวคำขอโทษในนามของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 และรัฐบาลสยาม หลังจากนั้นพระองค์จึงทรงชี้แจงให้ดร.อาสมีสฟังว่า พระองค์ทรงมีรับสั่งให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณปลัดทูลฉลองประจำกระทรวงการต่างประเทศ ไปชี้แจงเรื่องการแจกหนังสือกับบรรดาเหล่าคณะทูตจากประเทศต่างๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เนื่องจากการดำเนินการที่รวดเร็วของสยาม ทำให้ดร.อาสมีสรู้สึกพอใจเป็นอย่างยิ่ง ดร.อาสมีสเขียนรายงานไปยังกระทรวงการต่างประเทศที่เบอร์ลินว่า เขาพอใจกับการแก้ปัญหาของฝ่ายไทย และจะถือว่าเรื่องการแจกหนังสือที่ผิดพลาดนี้จบลงแล้วด้วยดี (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86065)

นอกจากเรื่องการดำเนินงานที่รวดเร็วของสยามในกรณีการแจกหนังสือที่ผิดพลาดแล้ว การที่ใน พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1926) รัฐบาลสยามประกาศยกเลิกพิธีเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่สยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 กับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันที่ 22 กรกฎาคมนั้น ทำให้ดร.อาสมีสสนใจมากขึ้นมาว่า สยามตั้งใจที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตนและเยอรมนีกลับมามีความดีใจเช่นในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2469 ดร.อาสมีสเขียนรายงานกลับไปยังเบอร์ลินว่า “นับตั้งแต่เกิดกรณีการแจกหนังสือแล้ว รัฐบาลสยามมีความตั้งใจที่จะแสดงความเป็นมิตรกับพวกเราเป็นอย่างยิ่ง เปรียบเสมือนว่ารัฐบาลสยามพยายามจะทำให้เราเห็นความตั้งใจที่แท้จริงของเขาในการที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีกลับมามีความดีใจ รวมถึงความตั้งใจที่จะทำให้สงคราม และผลของสงครามถูกลบเลือนไปในที่สุด” (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86058)

หลังจากที่ดร.อาสมีสแน่ใจแล้วว่า รัฐบาลสยามมีความตั้งใจจริงที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศกลับมามีความดีใจในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ดร.อาสมีสจึงตั้งใจเช่นกันที่จะทำงานให้เต็มความสามารถและงานชิ้นแรกที่เขาตั้งใจว่าจะทำให้สำเร็จลุล่วงภายในเวลาอันรวดเร็วก็ได้แก่ การจัดทำสนธิสัญญาทางการค้าฉบับถาวรกับสยาม ซึ่งจะมีผลบังคับใช้แทนสนธิสัญญาทางการค้าฉบับชั่วคราว ที่เริ่มมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1925) แต่การเจรจาเพื่อการจัดทำสนธิสัญญา ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1926) นั้นกลับไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะสยามและเยอรมนีมีความต้องการที่ไม่ตรงกันในหลายๆ ด้าน เช่น ในเรื่องการถือครองที่ดินซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลสยามไม่ต้องการให้ทางฝ่ายเยอรมนีเพิ่มข้อกำหนดในเรื่องการถือครองที่ดินเข้ามาในร่างของสนธิสัญญาด้วย

เนื่องจาก ดร.อาสมีสทราบดีว่า เขาจะผ่านอุปสรรคครั้งนี้ไปได้ด้วยความช่วยเหลือของสยามเท่านั้น ดังนั้นเขาจึงไปขอความช่วยเหลือจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตซึ่งใน

ขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งอภิรัฐมนตรีสภา³ อยู่ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ก็ทรงเต็มใจที่จะช่วย เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นหนึ่งในบรรดาพระราชโอรสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงส่งไปรับการศึกษาที่ประเทศเยอรมนีในระหว่างปี พ.ศ. 2435-2446 ด้วยระยะเวลาการศึกษาที่ยาวนานนี้ ทำให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ทรงผูกพันกับประเทศเยอรมนีเป็นอย่างยิ่ง

เพื่อที่จะช่วย ดร.อาสมีส สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ทรงนำเรื่องการใช้สิทธิการถือครองที่ดินของชาวเยอรมันเข้าไปปรึกษาในคณะอภิรัฐมนตรีสภา จนในที่สุด อภิรัฐมนตรีสภาก็ยินยอมให้ทางฝ่ายเยอรมนีเพิ่มข้อกำหนดในเรื่องการถือครองที่ดินเข้ามาไว้ในร่างของสนธิสัญญาได้ ซึ่งข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการถือครองที่ดินนี้ ในขั้นแรกได้กำหนดให้ชาวเยอรมันสยามมีสิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ แต่ยังไม่มียุทธในการขอสัมปทานทำเหมืองแร่หรือสัมปทานอื่นๆ แต่ในภายหลังสยามก็ยินยอมให้ชาวเยอรมันมีสิทธิครอบครองทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ก็ยังอนุญาตให้ชาวเยอรมันขอสัมปทานทำเหมืองแร่และสัมปทานอื่นๆ ได้อีกด้วย (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 105426) เมื่ออุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องการถือครองที่ดินผ่านไปได้ด้วยดีแล้ว การเจรจาระหว่างทั้งสองฝ่ายก็ดำเนินไปด้วยความราบรื่น จนกระทั่งสนธิสัญญามิตรภาพ การค้าและการเดินเรือระหว่างสยามและเยอรมนีได้รับการลงนามเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2471 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2471 เป็นต้นไป

ดร. รูดอล์ฟ อาสมีสกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทหารและวัฒนธรรมระหว่างสยามและเยอรมนี

ในระหว่างที่การเจรจาเรื่องสนธิสัญญามิตรภาพ การค้าและการเดินเรือระหว่างสยามและเยอรมนีกำลังดำเนินไปอยู่นั้น ดร.อาสมีสยังพยายามที่จะทำให้ความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างสยามและเยอรมนีกลับมาแน่นแฟ้น ดังเช่นในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่สยามส่งนักเรียนทหารเป็นจำนวนมากไปรับการศึกษาที่เยอรมนี และในการสานความสัมพันธ์ทางการทหารในครั้งนี้ ดร.อาสมีสก็ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากในขณะนั้น พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม⁴

จากการที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์เองก็ทรงมีพระประสงค์ที่จะให้นักเรียนทหารชาวสยามได้ไปรับการศึกษาในเยอรมนีอีกครั้ง ดังนั้น ในปี 2470 พระองค์จึงทรงให้वानให้ ดร.อาสมีสเขียนรายงานถามไปยังกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีว่า การส่งนายทหารชาวสยามเข้าไปรับการศึกษาที่เยอรมนีในช่วงนี้ จะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ในขณะที่พระประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากกระทรวงกลาโหมของประเทศเยอรมนี กระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีกลับมีความคิดเห็นตรงกันข้าม โดยกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีได้

³ ตำแหน่งอภิรัฐมนตรีสภาเป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 หรือสองวันหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ อภิรัฐมนตรีสภาประกอบด้วยสมาชิก 5 พระองค์ได้แก่ สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจิตรเจริญ กรมพระนครสวรรค์วดีดิวงค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระดำรงราชานุภาพและพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณณี กรมพระจันทบุรีนฤนาถ หน้าที่หลักของอภิรัฐมนตรีได้แก่ การเป็นสภาที่ปรึกษาชั้นสูงให้แก่พระมหากษัตริย์ ซึ่งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจการการเมือง การปกครองและนโยบายของประเทศ

⁴ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2469 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2471

ให้เหตุผลว่า หากเยอรมนีรับนายทหารชาวสยามให้เข้ามารับการศึกษาในเยอรมนี ฝรั่งเศสกับอังกฤษอาจจะเข้าใจผิด คิดว่าเยอรมนีมีแผนการทางทหารอย่างใดอย่างหนึ่งได้ นอกจากนั้น การศึกษาของกองทัพบกเยอรมนียังตกต่ำลงมากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อุปกรณ์การฝึกที่มีไม่เพียงพอทำให้กระทรวงการต่างประเทศเกรงว่านายทหารชาวสยามจะได้รับผลประโยชน์จากการศึกษาในกองทัพบกเยอรมันน้อย จนทำให้ไม่คุ้มค่า หากประเทศไทยจะส่งนายทหารมา (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86070, 12 กุมภาพันธ์ 2469)

และถึงแม้ว่า กระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนีจะไม่ต้องการรับนักเรียนทหารชาวสยามให้เข้ามารับการศึกษาในเยอรมนี แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ก็ยังทรงพยายามที่จะสร้างค่านิยมในการทหารเยอรมันให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนทหาร โดยเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2471 พระองค์ทรงเปิดภาควิชาภาษาเยอรมันขึ้นในกระทรวงกลาโหม ภาควิชาภาษาเยอรมันนี้มีหน้าที่แปลตำราในด้านการอาวุธและการสงครามจากภาษาเยอรมันให้เป็นภาษาไทย (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86070, J. Nr. 1346)

เมื่อ ดร.อาสมีสได้เห็นความพยายามของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ในการนี้ ดร.อาสมีสจึงไม่ละความพยายามที่จะเขียนรายงานไปถึงกระทรวงการต่างประเทศของตน โดยที่ในปี 2473 (ค.ศ. 1930) ดร.อาสมีสเขียนรายงานไปถามเกี่ยวกับเรื่องการรับนักเรียนทหารชาวสยามเข้ามารับการศึกษาในกองทัพเยอรมันเป็นจำนวนถึงสองครั้งด้วยกัน และในที่สุด ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1931) ดร.อาสมีสก็ประสบความสำเร็จ เมื่อกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมของเยอรมนีตัดสินใจที่จะรับพันโทหลวงศิลปศาสตราคม เข้ารับการศึกษาในกองทัพบกของเยอรมนี ตามรายงานที่ ดร.อาสมีสส่งไปยังเบอร์ลินนั้น พันโทหลวงศิลปศาสตราคมเคยเข้ารับการศึกษาในกองทัพบกเยอรมันมาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2452-2457 แต่เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น จึงต้องยุติการศึกษาลง (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86070, J. No. 451/31) แต่เป็นที่น่าเสียดาย ที่ใน พ.ศ. 2474 นั้น สยามประสบกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนัก จนทำให้รัฐบาลไม่สามารถที่จะจ่ายเงินเป็นค่าเล่าเรียนของพันโทหลวงศิลปศาสตราคมได้อีกต่อไป ดังนั้น พันโทหลวงศิลปศาสตราคมจึงถูกเรียกตัวกลับประเทศในช่วงกลางปี พ.ศ. 2475 อีกครั้ง

หลังจากที่กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมตกลงใจรับพันโทหลวงศิลปศาสตราคมเข้ารับการศึกษาในกองทัพบกเยอรมันแล้ว ดร.อาสมีสก็ยังไม่วางมือจากเรื่องการส่งนักเรียนทหารชาวสยามไปเข้ารับการการศึกษาในเยอรมนี โดยเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2474 (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86070, J. Nr. 1826) เขาได้เขียนรายงานไปถึงกระทรวงการต่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง และในจดหมายฉบับนี้เขาได้ขอร้องให้กระทรวงการต่างประเทศรับนักเรียนทหารชาวสยามเข้าไปรับการศึกษาในประเทศเยอรมนีให้มากขึ้น โดย ดร.อาสมีสได้อ้างถึงความช่วยเหลือที่เยอรมนีได้รับจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ในด้านการทำลายหนังสือที่ดูหมิ่นเหยียดหยามประเทศเยอรมนีที่ยังคงเหลือรอดอยู่ในสยามมาตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และถึงแม้ว่าในช่วงนี้ พระองค์จะไม่ได้ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมแล้ว แต่พระองค์ก็ยังทรงปรารถนาที่จะเห็นนักเรียนทหารชาวสยามเข้าไปรับการศึกษาในเยอรมนีให้มากกว่าหนึ่งคน

ความพยายามในครั้งนี้ของ ดร.อาสมีสประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เมื่อกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันตกลงใจที่จะรับนักเรียนทหารชาวสยามเข้าไปรับการศึกษาในกองทัพบกเยอรมันเพิ่มอีกหนึ่งคน แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายเช่นเดียวกับในกรณีของพันโทหลวงศิลปศาสตราคม ที่ในช่วงปี 2474 นั้น สยามประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนักและต้องงดการส่งนักเรียนทหารออกไปรับการศึกษาที่เยอรมนี

นอกจากในด้านการทหารแล้ว ดร.อาสมีสยังพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีในด้านวัฒนธรรมด้วย งานแรกที่เขาทำสำเร็จใน พ.ศ. 2469 คือการจัดการให้หอพระสมุดสำหรับพระนครจัดการแลกเปลี่ยนพิมพ์กับห้องสมุดประจำเมืองเบอร์ลิน มีนเซนและห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเกิททิงเก้น (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86105) ส่วนงานอีกชิ้นหนึ่งที่ดร.อาสมีสให้ความสำคัญมาก และพยายามทำมาตั้งแต่ช่วงแรกที่เขาเข้ามารับตำแหน่งในกรุงเทพมหานครคือ การพยายามทำให้ชาวสยามเรียนภาษาเยอรมันมากขึ้น ซึ่งงานชิ้นนี้

นับว่าไม่ได้เป็นงานที่ง่ายเลย เนื่องจากดร. อาสมีสได้เข้าไปสำรวจในโรงเรียนมัธยมหลายแห่งและพบว่านักเรียนไทยนิยมเรียนภาษาอื่น เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศสหรือจีนมากกว่า

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ดร. อาสมีสและคณะทำงานของเขาก็กังพบว่า นักศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสนใจที่จะเรียนภาษาเยอรมัน เพื่อที่พวกเขาจะได้อ่านหนังสือทางการแพทย์เป็นภาษาเยอรมันได้ (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86076, J. Nr. 166) จากความต้องการของนักศึกษาในกลุ่มนี้ ทำให้ดร. อาสมีสสามารถเปิดการสอนภาษาเยอรมันขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ในที่สุดในเดือนกันยายน พ.ศ. 2471 แต่ในระยะแรกนั้น ยังคงขาดครูสอนภาษาเยอรมันที่เป็นคนเยอรมัน ดังนั้นดร.อาสมีสจึงต้องให้อาจารย์โมลเลอร์ (Möller) อาจารย์ชาวเดนมาร์กที่สอนวิชาเคมีอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาสอนแทนไปก่อน และในระยะแรกนั้น อาจารย์โมลเลอร์จะสอนภาษาเยอรมันแค่หนึ่งชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น

ในปีถัดมา สถานการณ์ของการสอนภาษาเยอรมันดีขึ้นมาก เนื่องจาก ดร.อาสมีสสามารถหาผู้มาสอนภาษาเยอรมันแทนอาจารย์โมลเลอร์ได้ ตามรายงานที่ ดร.อาสมีสเขียนถึงกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันนั้น ผู้ที่มาสอนภาษาเยอรมันแทนอาจารย์โมลเลอร์ได้แก่ “หลวงมนตรี” ผู้ซึ่งเคยไปเรียนที่ประเทศเยอรมนีมาเป็นเวลา 7 ปี โดยหลวงมนตรีจะเริ่มสอนภาษาเยอรมันในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2472 และจะสอนสัปดาห์ละสามถึงสี่ครั้ง (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86076, J. Nr. 1197) ถึงอย่างไรก็ตาม ดร.อาสมีสก็ยังคงคิดว่า ควรจะหาคนมาช่วยหลวงมนตรีสอน เพราะในขณะนี้ ความต้องการเรียนภาษาเยอรมันได้เพิ่มมากขึ้น จนทำให้หลวงมนตรีต้องเปิดคอร์สสอนภาษาเยอรมันในช่วงเย็นด้วย

จากความต้องการเรียนภาษาเยอรมันที่เพิ่มขึ้นมากนี้เอง ทำให้ ดร.อาสมีสเขียนรายงานไปถึงกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2473 ว่า กระทรวงการต่างประเทศควรพิจารณาส่งครูสอนภาษาเยอรมันมายังสยาม (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86067) ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศเองก็เห็นด้วยกับคำแนะนำนี้ ในที่สุด กระทรวงการต่างประเทศของเยอรมันจึงตัดสินใจส่งนายไกสเลอร์ (Geisler) มาสอนภาษาเยอรมันที่สยามในช่วงกลางปี 2474 การมาถึงของนายไกสเลอร์นี้ ทำให้การสอนภาษาเยอรมันในสยามพัฒนาไปมาก นอกจากการสอนภาษาเยอรมันให้กับนักศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว ดร.อาสมีสยังสามารถขยายการสอนภาษาเยอรมันเข้าไปในโรงเรียนสวนกุหลาบและเทพศิรินทร์ได้อีกด้วย โดยการสอนในโรงเรียนทั้งสองนี้ ดร.อาสมีสได้มอบหมายให้นายไกสเลอร์เป็นผู้เข้าไปสอนเอง และหลังจากที่นายไกสเลอร์สอนไปได้ระยะหนึ่งแล้ว เขาก็ได้รับคำชมจากโรงเรียนทั้งสองว่าสอนได้ดีมาก จนทำให้จำนวนนักเรียนที่สมัครเรียนภาษาเยอรมันในโรงเรียนทั้งสองรวมกันมีมากถึงประมาณ 100 คนในเดือนพฤษภาคม 2475 (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86073) ซึ่งความสำเร็จในการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยนี้ ทำให้ ดร. อาสมีสพอใจเป็นอย่างยิ่ง

บทส่งท้าย

หลังจากที่ ดร.อาสมีสรับตำแหน่งในสยามมาเป็นเวลานานเกือบ 7 ปีแล้ว ในเดือนกุมภาพันธ์ 2474 (ค.ศ. 1932) ดร.อาสมีสก็ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปรับตำแหน่งที่ประเทศออสเตรีย ดังนั้น เมื่อคณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ดร.อาสมีสจึงเดินทางออกไปจากสยามแล้ว

ภายในช่วงเวลาที่ ดร.อาสมีสทำหน้าที่เป็นทูตเยอรมันประจำกรุงเทพมหานครอยู่นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมันดีขึ้นในหลายๆ ด้าน ดร.อาสมีสพยายามทุ่มเทเพื่อที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศกลับมาดีดังเช่นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 และในความพยายามนี้ เขาได้สร้างความสัมพันธ์กับอดีตนักเรียนชาวสยามในเยอรมนี เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ฯ ซึ่งพระองค์ก็ทรงให้ความช่วยเหลือ ดร.อาสมีสในหลายๆ ด้าน เรื่องที่เห็นได้ชัดเจนนก็คือเรื่องสนธิสัญญามิตรภาพ การค้าและ

การเดินทางระหว่างสยามและเยอรมนีที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ทรงเป็นผู้ช่วยเหลือ จนทางฝ่ายเยอรมนีสามารถเพิ่มข้อกำหนดในเรื่องการถือครองที่ดินเข้ามาในสนธิสัญญาได้เป็นผลสำเร็จ

ความช่วยเหลือในเรื่องสนธิสัญญามีตรรกภาพ การค้าและการเดินทางระหว่างสยามและเยอรมนีนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ และดร.อาสมีสแนบแน่นขึ้นมาก จนดร.อาสมีสเขียนรายงานไปยังกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2470 มีใจความว่า “ตั้งแต่ข้าพเจ้าเดินทางมาถึงกรุงเทพมหานคร ในหลายๆ ครั้งที่ข้าพเจ้าเจอกับเหตุการณ์ที่ยากลำบาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ จะเป็นคนที่ข้าพเจ้าไว้วางใจได้และคอยให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าเสมอมา” และในตอนท้ายของรายงานฉบับเดียวกันนี้ ดร.อาสมีสยังย้ำอีกว่า “พวกเรา (ประเทศเยอรมนี) สามารถไว้วางใจสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ได้อย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น” (หอจดหมายเหตุทางการเมือง R 86070, บทคัดลอก 22 สิงหาคม 2470)

ดร.อาสมีสแสดงความจริงใจต่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ โดยที่เขาช่วยฝ่ายสยามในเรื่องการเจรจาให้นักเรียนทหารชาวสยามได้เข้าไปรับการศึกษาในประเทศเยอรมนี หากดร.อาสมีสไม่มีความจริงใจต่อฝ่ายสยามแล้ว เขาคงจะไม่เขียนจดหมายไปถึงกระทรวงการต่างประเทศเป็นจำนวนหลายฉบับโดยไม่คำนึงถึงเลยว่า ตนเองอาจจะถูกตำหนิในฐานะที่เป็นข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศได้

ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ดร.อาสมีสดำรงตำแหน่งอยู่ในประเทศสยาม ได้ทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศดีขึ้นตามไปด้วย จากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นขึ้น ทำให้พ่อค้าชาวเยอรมันกล้าเข้ามาลงทุนและเปิดกิจการในสยามเป็นจำนวนมาก และนอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเยอรมนีที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของดร.อาสมีสยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศในยุคต่อๆ ไปค่อนข้างแนบแน่นด้วย และเราคงจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ความสัมพันธ์ทางการทหารที่ถูกสร้างขึ้นในยุคของดร.อาสมีสได้ทำให้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) นักเรียนทหารของไทยยังคงถูกส่งไปเรียนที่เยอรมนีอยู่ ดังนั้น จึงมีนายทหารไทยได้มีโอกาสเข้าเป็นทหารของกองทัพนาซีด้วย ดังที่พ.อ.วิชา ธิวัณณ์ได้เขียนไว้ในหนังสือ “คนไทยในกองทัพนาซี” ของเขา (วิชา ธิวัณณ์, 2547)

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มร. 6๓/24. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไฉนทศประพันธ์ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ ถึงสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2460.
- หอจดหมายเหตุทางการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศเยอรมนี (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes) R 105426. รายงานฉบับที่ 7442 ของกรมข่าวเศรษฐกิจถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2469.
- _____ . R 86064. โทรเลขจากวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2468.
- _____ . R 86064. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1151 จาก ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2468.
- _____ . R 86065. บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จากวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1926).
- _____ . R 86058. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1403 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2469.
- _____ . R 105426. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1733 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2470.
- _____ . R 86070. บทคัดลอกของรายงานจากวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 คัดลอกเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1927).
- _____ . R 86070. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1346 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2471.
- _____ . R 86070. รายงานฉบับที่ J. No. 451/31 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2474.
- _____ . R 86070. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1826 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2474.
- _____ . R 86105. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1777 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1927).
- _____ . R 86076. รายงานฉบับที่ J. Nr. 166 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 (ค.ศ. 1929).
- _____ . R 86076. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1197 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2472.
- _____ . R 86067. รายงานฉบับที่ J. Nr. 1566 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2473.
- _____ . R 86073 รายงานฉบับที่ J. Nr. 1252 ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2474.
- _____ . R86070. บทคัดลอกรายงานของ ดร. อาสมีสถึงกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2470.

หนังสือ

วิชา รัฐวิวัฒน์. (2547). *คนไทยในกองทัพนาซี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี.

Sasitharamas, C. (2012). *Die deutsch-thailändischen Beziehungen in der Zeit der Weimarer Republik bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs*. Hamburg: Verlag Dr. Kovac.

Stoffers, A. (1995). *Im Lande des wei-en Elefanten. Die Beziehung zwischen Deutschland und Thailand von den Anfängen bis 1962*. Bonn.